

Måndagen den 5 April 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 3 dennes samt protokollet för den 13 sistlidne Mars för- och eftermiddagen.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, i fråga om upplåtelse under ständig besittningsrätt af åtskilliga lägenheter å Kungsörs kungsladugård.

Föredrogs från Riksdagens Fullmäktige i Riksgälds-kontoret ankommen skrifvelse af följande innehåll:

Till Riksdagens Första Kammare.

Då det torde tillhöra Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att för Riksdagen anmäla, att en bland de nyligen utsedde Fullmäktige i nämnda Kontor Öfversten Carl Thure af Wirsén den 2:dra innevarande månad med döden afgått, få Fullmäktige härigenom värdsamt meddela Första Kammaren denna beklagliga underrättelse.

Stockholm den 5 April 1869.

Henning Hamilton.

*S. Kinmanson.
Sam. Warburg.*

*A. H. Fock.
Carl Gust. Indebetou.*

C. G. Stuart.

Härefter anmälde sig och yttrade:
Herr vice Talmannen: Frågan om fyllandet af den plats, som, enligt hvad af nu föredragna skrifvelsen inhemtats, blifvit bland Fullmäktige

mägtige i Riksgälds-kontoret ledig, har, såsom tillbörligt varit, utgjort föremål för Talmanskonferensens öfverläggning. Dervid hafva tvänne spörsmål framställt sig till besvarande, nemligen: först om nytt val borde företagas för fyllande af denna ledighet, eller om främste suppleanten skulle anses sjelfskrifven att i ledigheten inträda, samt derjemte huruvida i förra fallet valet bör ske genom de redan utsedde valmännen, eller om nya valmän böra utses. Hvarken Riksdags-ordningen eller den för Kamrarne särskildt antagna arbetsordning innehåller någon bestämd föreskrift huru förhållas bör då ledighet uti ifrågavarande befattningar inträffar under pågående Riksdag och icke heller har något prejudikat, sedan nu gällande Riksdags-ordning trätt i verksamhet, förekommit, som kunde tjena till någon ledning för ärendets behandling. Den åsigt att, ehvad sådan ledighet under eller emellan Riksdagarne inträffar, suppleant bör såsom ordinarie inträda, kan endast hafva sin grund i den förutsättning, att med den i 71 § Riksdags-ordningen föreskrifna valförrättning lagstiftarne afsett ordnande af förhållandena från Riksdag till Riksdag, och att således, om under tiden ledighet uppkommer, man hade att reglera sig med det befintliga antalet af suppleanter. Men emot ett sådant antagande förekommer bland annat den omständigheten, att suppleanter icke finnas för ordförande i ifrågavarande verk, och det icke kan ifrågasättas att, i händelse ordförandebefattning skulle under Riksdagens lopp blifva ledig, Riksdagen icke skulle vidtagna åtgärd för platsens återbesättning. Derjemte har uppmärksamheten skäligen blifvit fästad på den praxis, som blifvit följd vid tillsättande af nya ledamöter i Utskott, äfvensom af Revisorer vid inträffande ledigheter, hvarvid Kamrarne alltid företagit nya val, ehuru äfven för dessa befattningar suppleanter äro att tillgå. Talmanskonferensen har med afseende härå enhälligt varit af den åsigt, att nytt val bör anställas. Naturligtvis äro de blifvande valmännen oförhindrade att till ordinarie fullmäktig uppflytta suppleant och i sådant fall bör också val anställas af ny suppleant.

Jag vill nu ej yttra mig rörande andra delen af frågan, nemligen huruvida om Kammaren bifaller, att nytt val skall ske, detta bör verkställas af de redan utsedde valmännen, eller om nya valmän skola för ändamålet utses, enär först bör afgöras, om Kammaren godkänner den af Talmanskonferensen uttalade åsigt att nytt val bör ega rum. Förbehållande mig således att rörande den sednare delen af frågan göra särskild framställning, får jag nu endast föreslå att Kammaren behagade besluta, att val till fullmäktig i Riksgälds-kontoret efter affidne Öfversten m. m. af Wirsén bör ega rum och att, derest vid verkställighet af detta val, någon suppleant skulle utses till ordinarie fullmäktig, äfven val till Suppleant i dennes ställe bör företagas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr vice Talmannen hade föreslagit, det Kammarne för sin del skulle besluta, att nytt val af Fullmäktig i Riksgäldskontoret efter Öfversten af Wirsén borde anställas, äfvensom att, för den händelse någon af de förut valde suppleanterna till Fullmäg-

tige i nämnda Kontor komme att vid det blifvande valet utses till Fullmäktig, val af ny suppleant efter honom skulle anställas; hvar-
 efter proposition på bifall till hvad sålunda föreslagits af Herr Gref-
 ven och Talmannen framställdes och med ja besvarades.

Herr vice Talmannen: Ehuru Talmanskonferensen ansett det kunna bero af hvarje Kammare särskildt, att, i fråga om det nu af denna Kammare beslutade val skall verkställas af de förut utsedde valmännen eller genom nya valmän, förordna på sätt Kammaren kan finna för godt, då det olika förfaringssättet i detta hänseende icke inverkar på sjelfva saken, har det förra alternativet dock ansetts böra hafva företräde, icke blott för den tidsbesparing, som dermed vunnas, utan äfven med fästadt afseende å den obestridliga analogi, som förefinnes häremellan och det fall, att efter den allmänna valförrättningen någon af de valde afsagt sig uppdraget, då det icke kan ifrågasättas att ju icke fyllnadsvalet bort af samma valmän företagas. Då emellertid härvid förekommer att — såsom Sekreteraren uppgifvit — fyra af de förra valmännen, efter af Kammaren beviljad ledighet, för närvarande äro från Riksdagen frånvarande, torde det vara nödigt att förstärka antalet af suppleanter för de ordinarie valmännen. Jag får därför föreslå, att Kammaren behagade förklara det de för väljande af Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret innevarande riksdag utsedde valmän ega verkställa det fyllnadsväl, som, enligt hvad Kammaren nu beslutat, skall ega rum, och att Kammar-
 aren derjemte, för att förvissa sig om att fullt antal valmän vid valförrättningen må vara att tillgå, besluta att ytterligare sex suppleanter böra utses.

Efter förmälan, att Herr vice Talmannen hade föreslagit, det Kam-
 maren dels skulle för sin del förklara, att det ifrågavarande valet borde förrättas af de förut utsedde valmännen, dels och besluta att välja sex ytterligare suppleanter till Kammarens valmän; hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren behagade härtill lemna bifall.

Ropades ja.

Slutligen föreslog Herr Grefven och Talmannen, att det nyss beslutade valet af sex ytterligare suppleanter till Kammarens valmän för utseende af Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret skulle företagas vid början af det sammanträde, som komme att hållas nästa Lördag den 10 dennes; hvilket jemväl bifölls.

Företogs val af ytterligare tre Suppleanter i Stats-Utskottet; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Nordenfelt, Olof	med	67	röster.
„ Ekman, Carl	„	56	„
„ Rettig	„	34	„

Föredrogos, men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 19, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 Maj 1862; samt

N:o 21, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar.

Föredrogs men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om ett lotsfartygs förläggande under Skagen.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, den 3 dennes bordlagda, nådiga propositioner, nemligen:

1:o angående vissa grunder för förvaltningen af Statens jernvägstrafik och särskildt för den dervid anställda personals aflöning;

2:o angående anstånd med betalningen af 1868, 1869 och 1870 års annuiter å det Ystad—Eslöf jernvägs-aktiebolag beviljade statslån för byggandet af jernbana emellan Ystad och Eslöf;

3:o angående upplåtelse till Köpings stad af en del utaf kronolägenheten Byslätten;

4:o i fråga om anstånd med amorteringen för år 1868 af det för sänkning af Madaån i Åsheda socken af Kronobergs län beviljade lån;

5:o angående upphörande så väl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsafgifter, som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenskap af bergslager må åtnjuta; samt

6:o angående anslag för anställande af en föreslagen naturvetenskaplig undersökning.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 31 sistlidne Mars och 1 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 50, i anledning af väckt motion om utbyte af tillgångarne

uti de fonderade statslårens liquidations- och amortissements-fonder mot de till Riksbanken utfärdade obligationer för 1808 och 1809 års krigskostnader; samt

N:o 52, i anledning af väckt motion om uteslutande ur Riksgälds-kontorets reglemente af den särskilda tidsbestämmelsen för af-sättandet af annuiteten för 1858 års fonderade statslån.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 31 sistlidne Mars och i dennes bordlagda Utlåtande N:o 16, i anledning af väckta motioner om ändringar i Kongl. Förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

1:sta punkten.

Herr de Maré: Oaktadt jag visserligen icke tror, att Kammarren är sinnad lemna bifall till motionen, kan jag ej underlåta att med några ord, hemtade ur Utskottets egen motivering, söka gifva stöd åt de i motionen framställda åsikter. Lag-Utskottet säger nemligen: att "grunden för nu gällande stadgande icke är att söka i något förment behof af regeringsmagtens sida att utöfva kontroll å landstingets åtgärder och beslut" och erkänner att, "sedan landstingsinstitutionen hunnit mera mognad, en förändring i det af motionären föreslagna syfte kan vara lämplig"; men midt emellan dessa båda motiver säger Utskottet att det låter tänka sig, att Landstingen blefve så sammansatta, att lämplig person till Ordförande icke vore att tillgå. Jag frågar då, om, under de 6 år landstingsinstitutionen haft gällande kraft, sammansättningen visat sig vara sådan, att lämplig person icke alltid skulle varit att tillgå. Utskottet har ej heller kunnat säga detta, men det hyser den åsigt, att först i framtiden sådan sjelfmyndighet bör tillerkännas Landstingen, att de sjelfva få utse sin Ordförande. De flesta af denna Kammares ledamöter äro landstingsmän, och jag hemställer till dem, om det är sannolikt, att valen till landstingsmän hädanefter komma att utfalla så illa, att ingen kunde finnas, som vore lämplig att föra ordet vid Landstingets sammankomster. Vådan deraf, att möjligen en Ordförande beginge misstag, är väl icke heller så stor, då Landstinget icke kan fatta några viktigare beslut med gällande kraft. Jag vill ej tala om obetydligheten af att tillsätta sina tjänstemän, — utan att dessa beslut blifvit af Kongl. Maj:t eller Dess Befallningshafvande godkända.

Då så är förhållandet, och då man nu för tiden gerna talar om sjelfstyrelse såsom en önskelig och gagnelig sak, samt då slutligen Landstinget ansetts sjelfmyndigt nog att få utse vice Ordförande i händelse af förfall för Ordföranden, kan jag icke inse någon våda ligga i en förändring sådan som den af motionären föreslagits:

Om Landstingen vore en institution från gårdagen och deri föresloges ändringar, innan erfarenheten visat huru förhållandena slagit ut, medger jag, att tvifvel kunde uppstå om lämpligheten af någon

som helst ändring, men då så ej är, då vi redan hafva sex års erfarenhet, och man på grund af denna väl just icke kan beskylla Landstingen för visad benägenhet att springa utom sin befogenhet, så ser jag ingen fara uti en förändring sådan som den ifrågavarande, och får derföre tillstyrka bifall till motionen och afslag å Utskottets förslag.

Grefve Sparre, Eric: Motiveringen uti Utskotts-betänkanden brukar i allmänhet icke så mycket ingå i betraktande eller vinna särdeles stor betydelse, då man för öfrigt är om beslutet ense; och då jag icke trodde att den siste talaren var af annan åsigt än Utskottet, kom jag mig icke före att lysna så noga till hvad han först yttrade, hvarföre jag icke kan besvara första delen af hans yttrande. I slutet af detsamma säger han, att vilkoret för sjelfstyrelse är, att hvarje församling eger rätt att välja sitt hufvud, sin Ordförande. Jag frågar då den siste värde talaren, om så är förhållandet, hvarföre icke Riksdagens båda Kamrar välja sina Ordförande. Om nu dessa båda församlingar, inom hvilka man måste antaga att landets största förmågor hafva plats, finna sig i att Konungen utser Ordförande åt dem, kan jag ej finna något berättigande för ett Landsting att känna sig stött öfver samma förhållande. Förmästa orsaken emellertid, hvarföre Lag-Utskottet icke tillstyrkt denna motion, är att söka deri, att de prerogativer, som Konungamagten i Sverige för närvarande innehar, icke äro så särdeles många och stora, att Utskottet ansett dem böra ytterligare kringskäras, och detta är, enligt min åsigt, ett alldeles tillräckligt motiv att ej tillstyrka ändring uti ifrågavarande stadgande. Om Riksdagen för så få år sedan som 1862, då Kongl. Förordningen om Landsting blef gällande, ansåg lämpligast att öfverlemna åt Kongl. Maj:t denna rätt att utse Ordförande för Landstingen, kan jag ej finna skäl att 6—7 år sednare häri göra ändring.

Den siste ärade talaren antyder vidare — och det var egentligen då, som jag började att följa med hans ord — att det så mycket mindre vore att befara, att Landstingen blefve så sammansatta, att de skulle sakna lämplig person till Ordförande, som Utskottet sjelf intygat att erfarenheten visat, att så hittills icke varit fallet. Egen I, mine Herrar, samma erfarenhet som jag, att hittills icke sålän inträffat att verkliga kapaciteter från Landstingen uteslutits, för att lemna plats åt medelmåttor, så skolen I lätt medgifva, att t. ex. i de Norra provinserna, eller i Rikets mindre län öfverhuvud, det ingalunda är omöjligt att fall kunna inträffa, då det blefve rätt kinkigt att få lämplig person till Ordförande. Då jag dessutom icke hört det ringaste missnöje förspörjas öfver de val, Kongl. Maj:t hittills gjort, och då den grundsats i allmänhet blifvit antagen i vårt land, att Konungen utnämner Ordförande i våra parlamentariska institutioner, kan jag icke inse, hvarföre vi så kort efter antagande af denna regel, skola derifrån göra undantag. Jag vill ej trötta Kamraren med långa anföranden i frågan, i synnerhet som jag tror, att meningarne äro ganska enhälliga i fråga om nyttan och behöfgheten af ifrågavarande stadgande, och jag inskränker mig derföre att yrka

bifall till Utskottets förslag; utbedjande mig att, om ytterligare anmärkningar framställas, få dem till besvarande upptaga.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, dels ock afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framställdes proposition på bifall till Utskottets hemställan och besvarades med ja.

2:dra punkten.

Utskottets tillstyrkande bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 31 sistlidne Mars och i dennes bordlagda Utlåtande N:o 17, i anledning af väckta motioner om vissa ändringar i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

1:sta punkten.

Herr Faxe: Det kunde väl vara öfverflödigt att yttra sig i denna fråga, eftersom densamma redan blifvit afgjord genom Andra Kammarens godkännande af Utskottets förslag; men då jag anser frågan vara ur principiell synpunkt vigtig, såsom gällande en rättsfördran, hvilken ej bör helt och hållet förbises, så vill jag med några ord söka bemöta de af Utskottet anförda skäl för motionens afstyrkande.

Nu gällande kyrkostämmoförordning stadgar, att främmande religionsbekännare och de, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, icke ega rösträtt å kyrkostämma. Då likväl äfven de församlingsbor, som kunna tillhöra nämnda kategorier, äro pligtige att bidra till bestridande af de utgifter, som på kyrkostämma beslutas, så finner jag det vara orättvist att vägra dem att deltaga i besluten angående samma utgifter. Det kan ju inträffa, att i en församling antingen alla eller ett flertal af de röstegande medlemmarne tillhöra främmande trosbekännelser. I förra fallet kan något beslut icke komma till stånd; i senare fallet kunna några få församlingsbor, hvilka måhända erlægga en jemförelsevis obetydlig afgift, fatta beslut, som blifva bindande äfven för det icke röstegande flertalet, som måhända eger större delen af socknen. Någon klagan öfver sådant beslut får ej ske, så vida detsamma icke olagligen tillkommit; men så anses naturligtvis icke vara förhållandet, så snart vid afgifternas beslutande gällande stadgar blifvit iakttagna. Tillse vi nu, hvilka frågor som kunna utgöra föremål för kyrkostämmas behandling, så finna vi af 2:dra §:en i författningen, att dessa frågor äro: åtgärder till bibehållande af ordning under gudstjensten; folkskoleundervisningen och dithörande anstalter; kyrko- och skolråds, kyrkovårdars, folkskolelärares, orgelnisters, klockares och annan kyrkobetjenings tillsättande

och afskedande, der ej annorlunda stadgadt är; kyrkomedels användande samt kyrko- och skolräkenskapers granskning; hushållning och vård om kyrkans egendom; byggnad och underhåll af kyrkan, med hvad dertill hörer, skolhus, samt boställen för prest. skolmästare, klockare och andra kyrkobetjente; bestämmande af afgifter till kyrka och folkskola; fördelning af bänkrum i kyrkan; ordnande och fördelning af begravningsplatser samt afgifter för dem och för begagnande af kyrkoklockor eller annan kyrkans egendom; äfvensom öfverenskommelse rörande presterskaps, skollärares och kyrkobetjenings löneförmåner.

Det synes mig sålunda att de frågor, som kunna blifva föremål för behandling vid kyrkostämman, ej kunna anses egentligen falla inom det religiösa området. Vore detta förhållandet, skulle jag visserligen icke påyrka någon rätt för främmande trosbekännare att deltaga i desammas afgörande. Men då det endast gäller angelägenheter af rent ekonomisk art, så kan jag ej inse någon fara uti att medgifva en sådan rätt. Vi böra ihågkomma, att den reformerta lärans bekännare kunna på riksdagen deltaga i behandlingen till och med af frågor, som omedelbart röra religionen. Då vi medgifvit främmande trosbekännare denna högre rätt, hvarföre skulle vi då förvägra dem den lägre rätt, som här är i fråga? Detta innebär en orimlighet och en motsägelse. Jag får sålunda på de skäl jag nu haft äran anföra, yrka bifall till motionärens förslag.

Herr Beckman: Den föregående talaren har betraktat denna fråga, jag vet ej rätt ur hvilken synpunkt, eller efter hvilken princip. Så vida jag rätt förstod honom, var det hufvudsakligen ur ekonomisk synpunkt. Jag ber likväl få erinra, att det torde vara både nödvändigt och lämpligt att, vid bedömandet af denna fråga, göra gällande en helt annan grundsats, nämligen den rent kyrkliga. Denna grundsats får väl icke åsidosättas vid Statens lagstiftning i rent kyrkliga ärenden, så vida man öfverhufvud anser, att Staten bör intressera sig för religionen. Vårt samhälle har erkänt en viss kyrka såsom statskyrka, och detta icke derföre att Staten gifvit upphof åt eller organiserat denna kyrka. Om vår statskyrka icke hade någon annan grund för sin tillvaro och organisation än Statens lagar, så skulle jag och sannolikt många med mig ej längre fortfa att vara medlemmar af densamma. Men nu har denna kyrka, såsom vi alla veta, både tillkommit och tagit gestalt på grund af inflytelser, som ingalunda hafva emanerat från Staten, och om Staten har antagit kyrkan såsom sin, så har han gjort detta endast derföre, att den Luthersk-Evangeliska kyrkan är den sannaste, renaste och högsta, den som bäst öfverensstämmer med och kan befordra Statens religiösa och sedliga uppfostringsändamål. Af detta förhållande följer, att Staten måste åt denna kyrka öfverlemna att organisera sig efter sina egna lagar, endast med de inskränkingar och under de vilkor, som erfordras för att densamma skall kunna erkännas och bibehållas såsom statskyrka. Är man af den åsigt, att det för befordrande af Statens ändamål är önskvärdt och angeläget, att statskyrkans existens bevaras, så torde man också böra undvika att, vid ordnandet af dess

angelägenheter, söka göra gällande grundsatser, som stå i uppenbar strid, ej allenast mot kyrkans nuvarande organisationsform, utan snart sagdt mot allt kyrkligt lif. Då det gäller lagstiftning i kyrkliga angelägenheter, bör väl hvarje annan grundsats vika för den, att lagstiftningen icke får störande ingripa i sjelfva livsvilkoren för det kyrkosamfund, som blifvit af Staten erkändt. Ett sådant vilkor och ett bland de främsta är tvifvelsutän, att afgörandet af kyrkoförsamlingarnes angelägenheter, de må nu vara af yttre eller inre art, icke öfverlemnas åt främmande trosbekännare, som ej hafva något intresse i bevarandet af kyrkoberäkningens renhet och sanning, utan af hvilka man tvärtom måste befara, att de med begärlighet skola omfatta hvarje medel att bekämpa och undergräfvade både sjelfva kyrkan och alla dess institutioner. Derföre, och så obetydlig den nu föredragna frågan än må synas; så oväsentlig den begärda förändringen än kan tyckas ur vissa synpunkter (ehuru ej ur Statens); och så talande de skäl än må vara, som ur ekonomisk synpunkt kunna för densamma anföras — så är den likväl i sjelfva verket af så genomgripande betydelse, att dess bifallande skulle vara detsamma som att döma kyrkan till fullständig undergång, om också endast genom en långsam tvindöd. Är man ej beredd att ikläda sig ansvaret för ett sådant resultat, så bör man ej biträda det förslag, genom hvars antagande detsamma tvifvelsutän skulle framkallas. Den af föregående talare antydda möjligheten, att fall kunna inträffa, då pluraliteten i en församling utgöres af främmande trosbekännare, synes mig för öfrigt utgöra det starkaste skälet för förslaget förkastande. Ty huru skulle det väl gå, om en sålunda sammansatt pluralitet skulle i kyrkliga angelägenheter kunna öfverrösta statskyrkans egna medlemmar? Redan denna möjlighet torde vara tillräckligt afskräckande. Vi kunna dessutom från andra länder hemta varnande exempel i detta afseende. Den engelska episkopala kyrkan står i viss mån just i den ställning, hvori man nu vill försätta vår svenska statskyrka, och det är bekant, att förstnämnda kyrka befinner sig i den största vända och måste utkämpa den hårdaste strid om sitt eget bestånd, just derföre att äfven främmande trosbekännare, exempelvis de i England talrika baptisterna, medgifvits rätt att deltaga i afgörandet af hennes angelägenheter; och hos dessa främmande trosbekännare finnes det naturligtvis icke något intresse för kyrkans bästa. I många engelska församlingar få sålunda templen forfalla och ramla, utan att något åtgöres för deras underhållande. Inom vårt samhälle har den sunda grundsats gjort sig gällande, att alla af Staten erkända religiösa samfund, till och med sådana, hvilkas läror i väsentlig mån skilja sig från statskyrkan, få inom sig sköta och ordna sina egna angelägenheter. Det skulle sålunda i sjelfva verket vara en återgång från den grundsats af religionsfrihet, som redan gjort sig gällande inom vår lagstiftning, om vi nu beröfvade statskyrkan en förmån, som är dissentersamfundens tillerkänd. Jag måste sålunda, med all aktning både för motionären och för den afsigt, som föranledt hans förslag, på det bestämdaste yrka afslag å det sednare och bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Oscar: Ehuruväl jag icke vill inlåta mig uti någon närmare granskning af det förslag, som nu utgör föremål för Kammarens pröfning, kan jag ej underlåta att med några ord antyda min ställning i frågan.

Herr Beckman har med mycket nit och värma förfäktat den åsigt, att antagandet af motionen skulle medföra en menlig inverkan på statskyrkan, och i likhet med Utskottet ansett, att motionärens förslag skulle föranleda dertill, att medlemmar af främmande religionssamfund tilläfventyrs skulle komma att utöfva ett afgörande inflytande på de kyrkliga angelägenheterna och störande ingripa i församlingens verksamhet. Lika litet, som jag hyser någon farhåga för att dessa främmande trosbekännares inflytande skulle blifva så särdeles stort, lika litet föreställer jag mig att det kan vara på något sätt äfventyrligt att tillägga dem rätt att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut. Vida olämpligare är det då, att dessa medlemmar skola, såsom nu är fallet, ega rätt att deltaga i prestval, ty derigenom medgifver man dem en rättighet, som har afseende på de rent kyrkliga förhållandena. Att deremot tillåta dem att deltaga i handläggningen af de ärenden, som tillhöra kyrkostämman, och hvilka man i de flesta fall ingalunda kan kalla kyrkliga, tror jag ej kan vara förenadt med någon fara. Och skulle, mot formodan, händelsen blifva den, att dessa främmande trosbekännare komma att genomdrifva några beslut eller medverka till vidtagande af åtgärder, som kunde menligt inverka i ett eller annat afseende, så är det icke att förmoda annat, än att de myndigheter, hos hvilka kyrkostämmans beslut kunna öfverklagas, skulle meddela de rättelser, som vore erforderliga.

Här har talats om den engelska episkopalkyrkan och den svåra belägenhet, hvori den befinner sig; och sannt nog är, att tillståndet inom denna kyrka icke är det bästa. Men detta tillstånd har icke framkallats genom påtryckning af medlemmar utaf främmande religionssamfund, utan det har uppkommit derigenom, att kyrkans eget presterskap söndrat sig och bildat sekter; och det torde icke vara någon obekant, att inom denna kyrka just nu pågå häftiga strider emellan biskoparne och presterskapet, som måste verka störande på de kyrkliga förhållandena. Något sådant är dock icke för oss att befara af nu ifrågavarande förslag.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid genom något vidlyftigare ordande om denna fråga, helst jag förmodar, att dess ledamöter redan bildat sitt omdöme deri; utan vill jag endast tillkännagifva, att, med den uppfattning jag här af saken, jag finner mig föranlåten att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Dicksons motion.

Herr Nordström: Såsom känt är, sammanfölo sockne- och kyrkostämmorna i ett, innan de nya kommunalförordningarne af år 1862 utkommo. Socknestämman var till sitt ursprung kyrklig och blef småningom äfven organet för värdandet af socknekommunernas gemensamma ekonomiska angelägenheter; och som alla jordinnehafvare inom socknen voro i de sednare lika intresserade, voro de ock

alla på socknestämman röstberättigade. Bland jordegare på landsbygden var den tid, dessa förhållanden utvecklade sig, olika trosbekännelse ytterst sällsynt, om ens befintlig, och der undantagsvis en sådan förekom, betydde den i de ekonomiska frågorna föga. Under tidernas lopp hade emellertid religionsfriheten i lagstiftningen vunnit allt större insteg. Behovvet af ett utvidgande af socknestämmans kompetens och autonomiska rätt i ekonomiska ärenden hade ock blifvit alltmer erkänt och gjort sig gällande; och när utarbetning af nya kommunalförfattningar beslöts, blef det under inflytelsen af de nya förhållanden, som i afseende å religionsfriheten tillkommit, oundvikligt att skilja emellan den världsliga socknestämman och den kyrkliga. Häruti ligger grunden till den skilnad emellan kommunalstämma och kyrkostämma, som genom de nya förordningarne af år 1862 infördes och fastställdes. På den förra afhandlas och in quantum valoris beslutas i kommunens gemensamma, ekonomiska angelägenheter; till den sednare höra frågor, som afse de svenska kyrkoförsamlingarnes, hvar inom sitt distrikt, kyrkliga angelägenheter och förhållanden. För rösträtt på kyrkostämma erfordras, bland annat, att vara medlem af kyrkoförsamlingen, hvilket åter icke erfordras i fråga om kommunalstämma, och visar det sig häraf, att ifrågasättande särskiljande i sjelfva verket blifvit vidtaget i religionsfrihetens intresse. Enligt gällande lag är hvarje främmande kyrkosamfund nu hos oss berättigadt, att utan främmandes inblandning genom sina egna medlemmar handlägga sina kyrkliga angelägenheter; och ingen bör därför kunna klaga öfver att enahanda rätt tillkommer kyrkosamfunden inom den svenska kyrkan, eller att en främmande, inom kommunen bosatt, trosbekännare icke är berättigad att inverka på besluten inom de svenska kyrkosamfunden derstädes.

Ett undantag från anförda grundsats eger dock rum i thy, att prestvalsförordningen ännu tillåter vissa främmande trosbekännare att taga del i valet af församlingens ordinarie prester. Detta förhållande, som har sitt motiv i grunderna och sättet för det ordinarie presterskapets aflöning, förtjenar utan tvifvel ett förnyadt allvarligt öfvervägande, dock visserligen icke i syftning att äfven öppna dörren för främmande trosbekännares inträde i de egentliga svenska kyrkostämmorna, utan fastmer för att få det upphäfdt, eller bragdt till öfverensstämmelse med de nya grundsatserna. I följd af allt detta instämmer jag i Utskottets hemställan, som afstyrker bifall till motionen.

Grefve Sparre, Eric: Då jag begärde ordet, hade diskussionen nyss börjat, och min afsigt var att upptaga till besvarande de anmärkningar, som af den förste talaren blifvit mot Betänkandet framställda. Sedermera hafva åtskilliga andra talare uppträdt till för svar för Utskottet, och till följd deraf kan jag nu fatta mig helt kort.

Jag tillåter mig erinra om, hvilka åligganden tillhöra kyrko- och skolrådet. Kyrkorådet tillkommer att, i afseende på hvad till religionens och sedernas vård hörer, vaka öfver efterlefnaden af derom gällande författningar, samt att vaka deröfver, att spridande af vilse-

förande lärar må, så vidt möjligt är, förekommas samt kyrklig tve-
drägt och söndring förhindras; och skolrådet tillhör, att utofva vård
om folkskolan. Jag hemställer nu, huruvida det skulle gå an att öf-
verlemna dessa uppdrag åt sådana personer, som tillhöra en annan
trosbekännelse och som kanske just äro intresserade för att åstad-
komma sådana söndringar, som böra förekommas. Det måste i san-
ning anses ganska vågadt att åt främmande religionsförvandter öf-
verlemna bevakandet af kyrkliga angelägenheter, likasom tillsynen
öfver och vården om skolundervisningen, som äfven afser bibringan-
det af religiös bildning. Om tilläfventyrs mormonernas sekt blefve
något mera utspridd här i landet, skulle man vilja åt medlemmar af
densamma uppdraga att hafva befattningen med skolundervisningen
och vårda församlingens kyrkliga angelägenheter? Sannerligen jag
begriper, huru man ens skulle kunna sätta något sådant i fråga.

Och då man gifvit främmande trosförvandter full rätt att sjelfve
ordna sina kyrkliga angelägenheter, utan något ingrepp från Stats-
kyrkans sida, så torde det icke anses ogramnlaga, att man söker af-
hålla dessa främmande trosbekännare från all inblandning i våra
rent kyrkliga angelägenheter.

Det af motionären åberopade stadgande uti prestvalsförordningen
härleder sig, såsom Utskottet ock anmärkt, från ett förbiseende å
lagstiftarens sida under en tid, då rättigheten till fri religionsöfning
var vida mer begränsad än som nu är förhållandet, och då antalet
af främmande trosbekännare inom landet var jemförelsevis ringa.

Jag anser det vara öfverflödigt att längre uppehålla Kammaren
med denna fråga, som synes mig böra förefalla hvar och en enkel
och klar, och inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets hem-
ställan.

Herr Faxe: Jag har begärt ordet endast för att bemöta en be-
skyllning af en föregående talare, att jag grundade mitt yttrande
blott på ekonomiska skäl. Jag trodde mig dock hafva gifvit tydligt
tillkänna, att det var rättvisans grundsats jag sökte försvara, och
denna grundsats synes mig äfven i detta fall vara ganska vigtig och
afsevärd. Det var, enligt mitt förmenande, en ekonomisk orättvisa,
som uppkom derigenom, att man icke tillerkände alla, som hade samma
skyldigheter, äfven samma rättigheter. Jag kan icke föreställa mig,
att samhällets renhet på något sätt skulle störas derigenom, att man
tillåte främmande trosbekännare att deltaga i afgörandet af de ären-
den, som det tillhör kyrkostämman att handlägga. Man har här fram-
hållit såsom ett kardinalskäl, att vi tillåta främmande trosförvandter
att, efter eget behag, förvalta sina egna angelägenheter, och att det
derföre vore obilligt, om de skulle få deltaga i förvaltningen af våra.
Detta kan i och för sig vara riktigt, men härvid är dock att märka,
att vi icke deltaga i kostnaderna för deras kyrkovård, hvaremot de
icke äro befriade från kostnaderna beträffande vår. Om ock ett un-
dantag lämpligen kunde göras, beträffande främmande trosförvandters
rättighet att blifva medlemmar i kyrkorådet, så synes mig åtminstone
icke något hinder förefinnas för att låta dem deltaga i behandlingen
af församlingens alla ekonomiska angelägenheter.

Herr Beckman: Jag vill endast tillägga några ord för att besvara den siste talarens anförande. Visserligen hörde jag ej, att han i sitt första anförande yttrade, att rättvisans grundsats vore rubbad genom det nu gällande stadgandet; men jag vill dock ej betvifla, att det är känslan af rättvisa, som dikterat hans yrkande. Dock beder jag, att så väl han som Kammararens öfriga ledamöter måtte observera, att i en sak sådan som denna man ej kan utgå blott från den abstrakta rättvisans synpunkt, eller sätta denna såsom motsats till den kyrkliga grundsatsen. Här är fråga, icke huruvida rättvisan såsom princip skall gälla eller icke i motsats till den kyrkliga, utan just hvad afseende denna princip i tillämpningen bjuder att fästa vid kyrkans rätt. Frågan är om rättvisan såsom princip fordrar, att en person, tillhörande ett främmande kyrkosamfund, skall tillerkännas rösträtt i församlingens kyrkliga angelägenheter, därför att han betalar sina stadgade utgifter, eller om man bör söka bevara församlingens rätt att själf bestämma i nämnda angelägenheter, eller om kyrkosamfundet skall bestämma öfver sig själf i kyrkliga angelägenheter. Häremellan har man nu att välja; och efter min uppfattning påkallas det ingalunda utaf rättvisan, att på församlingens bekostnad göra en sådan koncession åt dissenters, som här blifvit ifrågasatt, hvilket enligt min öfvertygelse skulle vara både orätt och opolitiskt.

Jag får förnya mitt yrkande om afslag å motionen och bifall till Betänkandet.

Herr von Gegerfelt: Lika med föregående talare fäster jag mycken vikt vid principen af ömsesidiga skyldigheter och rättigheter, eller att den, som deltagar i kostnaderna för upprätthållandet af en institution, äfven måste vara berättigad att deltaga i behandlingen af de till densamma hörande ärenden; men hvarje princip, som i tillämpningen drifves till ytterlighet, mötes af en annan princip, som äfven fordrar erkännande. Så är äfven förhållandet här, och denna andra princip är, att ett kyrkosamfund måste vara berättigadt, att, utan inblandning af personer, som ej äro medlemmar af detsamma, handhafva sina angelägenheter. Aldra minst torde skäligen kunna ifrågasättas att Svenska kyrkans medlemmar skulle i detta hänseende vara sämre lottade än främmande trosbekännare, hvilka säkerligen icke skulle vilja medgifva de förra att i deras kyrkliga angelägenheter deltaga. Jag medgifver visserligen, att enligt nu gällande författningar åtskilliga frågor tillhöra kyrkostämmans afgörande, som lämpligen borde behandlas af vederbörande kommunalmyndighet. Men derföre att främmande trosförvandter principenligt borde vara berättigade i behandlingen af förstnämnda frågor, är det icke att anse såsom ett rättvisans kraf, att låta dissenters deltaga i de väsendtliga till Svenska kyrkan hörande angelägenheter. Om än det vore orätt, att dissenters skola deltaga i kostnaderna för kyrkovården, hvilket jag ingalunda vill medgifva, så bör man söka afhjelpa detta på ett annat sätt än nu blifvit föreslaget. För öfrigt vill jag upplysa, att den nu omtalade inskränkningen i dissenternas rätt i lagstiftningen ej tillkommit genom kommunalförfattningarne. Den fanns redan i 1860 års författning, rörande främmande religionsbekännare; den första för-

tattning som gjorde det möjligt för medlemmar af Evangelisk-Lutherska kyrkan att öfvergå till andra trossamfund.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Bergstedt: Jag anhåller att få citera en liten bit af det Utlåtande, som nu är föremål för Kammararens öfverläggning. Lag-Utskottet yttrar deri: "Lika obilligt som det derföre vore att tillägga Svenska kyrkans medlemmar någon beslutanderätt i afseende på främmande trosbekännares församlingsangelägenheter, lika orimligt skulle det också vara, att inom den Svenska kyrkoförsamlingen inrymma beslutanderätt åt främmande trosbekännare, hvilkas religiösa öfvertygelse möjligen manade dem att bekämpa och söka undergräfvad Svenska kyrkan med dess institutioner." Då jag först läste dessa ord, fann jag dem genast vara ganska förnuftiga och rigtiga, men jag måste gnugga mig i ögonen, ty jag visste ej rätt, om jag befann mig i Amerika eller Sverige. Detta yttrande, så sannt och förnuftslenligt, att det funnit erkännande och tillämpning öfverallt i förstnämnda land, trodde jag icke skulle kunna tillämpas här i Sverige. Förhållandena äro här helt olika. Det blir här ej fråga om ett religionssamfund med dess religiösa och kyrkliga intressen, utan om en kommun med dess mångfaldiga gemensamma angelägenheter. I dessa angelägenheter äro des-senters lika intresserade och lika taxerade som statskyrkans egna medlemmar; och det går derföre icke an att hindra dem från deltagande deri. Baptister ega enligt gällande författningar, som jag tror, rätt att besitta fast egendom, och deraf följer äfven deras rättighet att deltaga i kyrkostämmans förvaltning, som i sjelfva verket endast är en annan sida af kommunalstämmans. Att främtaga dem denna rättighet, finner jag för min del lika obilligt som orimligt. Jag tror ej heller, att de främmande trosbekännarne hafva något intresse af att kufva och omstörta den Svenska kyrkan, tvärtom skulle de kunna med henne trifvas ganska väl under samma kyrkotak. I andra länder låter det sig åtminstone göra, och exempel saknas ej derpå, att samma kyrka af olika trosbekännare vexelvis begagnats för deras religiösa sammankomster och föredrag. Till och med den engelska episkopala kyrkan, som blifvit klandrad för sin ofördragsamhet, har stundom låtit toleransen och det sunda förståndet taga ut sin rätt; och det har händt, att åtskilliga församlingar till Baptisterna upplåtit sina dopfunter. Den upplysta Svenska kyrkan synes mig i detta afseende icke böra stå efter. Lagens bokstaf bör icke betyda mera än det sunda förnuftet; och ett erkännande af det sistnämnda i detta fall skulle säkerligen tillvinna den Svenska kyrkan ett allmänt erkännande och en odelad aktning. För min del kan jag ej finna, att motionärens förslag innebär någon fara, och jag förordar derföre bifall till detsamma.

Herr Beckman: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att det är en stor skilnad emellan en tolerans, som yttrar sig på det sätt, att man tillåter ett främmande trossamfund begagna kyrkan eller dopfunten, då behof deraf göres, och då toleransen drifves derhän, att man låter främmande religionsbekännare deltaga uti och be-

stämma församlingens angelägenheter. Äro dessa angelägenheter af mindre betydelse eller af rent ekonomisk natur, såsom att revidera eller afskrifva kyrkans räkenskaper, så må gerna hvem som helst deltaga i dem; men här är icke fråga om dylika saker, utan frågan gäller att tillerkänna främmande trosförvandter en reglerande magt i verkliga kyrkliga angelägenheter. För min del vill jag gå så långt i de af talaren yrkade hjälpsamhetsbevisningar; men i afseende på beslutanderätten i kyrkliga frågor är jag icke mycket villig till koncessioner, äfven hvad beträffar rent yttre förhållanden, emedan jag anser det vara en för långt drifven spiritualism att förneka sammanhanget emellän det yttre och det inre, så att formens gestaltande icke skulle hafva det ringaste inflytande på innehållet. De kyrkliga förhållandena äro för öfrigt ej så lätta att taga reda på för en främling, ty det fordras att hafva lefvat sig in i dem och att hafva varit medlem af församlingen längre tid, för att kunna rätt reda dem. Hvarje samhälle har rätt att fordra att få taga vård om sig sjelf. Möjligen kunna samfund finnas, der så heterogena grundsatser blifvit sammanförda, att man icke håller på denna sjelfbestämningsrätt, men åtminstone för de kyrkliga är den nödvändig; och jag tror mig tala i den allmänna religionsfrihetens intresse. då jag på nu anförda skäl fortfarande yrkar afslag på motionen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 31 sistlidne Mars och 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 18, i anledning af väckt fråga om ändring i Gästgifveri-ordningen den 12 December 1734.

Herr von Geijer: Det synes mig, som hade Lag-Utskottet ej bort, såsom skedt, lemna den ifrågavarande motionen utan allt afseende. Motionären har framhållit en olägenhet, som torde vara inom landet allmänt öfverklagad. Enligt nu gällande stadgande i 7 § Gästgifveri-ordningen, är det icke möjligt att utan jordegarens samtycke få bort träd, som, växande invid landsvägsdikena, med sina öfverskyggande grenar hindra vägarne att upptorka. Det heter i 7 § af Gästgifveri-ordningen, att "små buskar, på ömse sidor om landsvägen, skola borthuggas", men om träd talas alldeles icke. Utskottet påstår visserligen, att, när i paragrafen stadgas, det små buskar till visst af-

stånd från vägen skola undanrödjas, så innebär detta stadgande jämväl rättighet för väghållningsskyldige att borttaga de vildt växande träden. — I denna utläggning af paragrafens mening, anser jag att Utskottet tager fel.

Om man vid Gästgifveri-ordningens utgifvande på 1700-talet velat stadga, att den till visst afstånd från vägen växande skogen skulle undanrödjas, nog hade då 7 § fått en annan lydelse än den fick. Men man ansåg, att de högväxta träden kunde stå kvar, blott man rensade marken från små buskar, som fasthöllo snön och derigenom åstadkommo syrlichkeit. Mig förefaller det således icke underligt, att den omförmälda paragrafen tillämpats på ett sådant sätt, att vägarne nu mångenstädes äro omgifna af höga träd. I min hemort stå vid sidan af de allmänna vägarnemånghundraåriga ruttna ekar, som sannolikt voro lika höga då författningen skrefs. Dessa träd hindra solen att tillbörligen verka för vägarne upptorkning. På sina ställen hafva dessa veteraner, när de stodo på boställen tillhörig mark, blifvit, efter många omvägar och med Förvaltningens af Sjöärendena begifvande, borthuggna, hvarefter vägarne blifvit förträffliga. Men på andra ställen stå de gamla ekarne ännu kvar. Lagstadgandet bör derföre förändras; och om Kammaren skulle finna betänkligt biträda motionärens mening angående utvidgningen af det område, som bör afrödjas, så synes mig åtminstone ingen tvekan böra förefinnas derom, att orden "små buskar" böra utbytas mot orden "växande träd och buskar". En sådan förändring finner jag mig föranlåten att förorda; dock skulle jag helst se, om Utlåtandet blefve till Utskottet återförvisadt.

Grefve Sparre, Eric: Jag tillåter mig att erinra om Gästgifveri-ordningens stadgande uti ifrågavarande 7:de paragraf. Det heter der: "så skola ock små buskar på ömse sidor om landsvägen från yttre kanten af diket till tre och, der ej dike är, till sex alnar borthuggas, på det vägarne så mycket snarare måge upptorkas". Jag hemställer nu, om efter förloppet af 130 år — ty denna författning är af 12 December 1734 — stora träd skulle kunna finnas vid landsvägarne, om författningen blifvit behörigen efterlefd. Att träd uppvuxit utmed landsvägarne, bevisar således naturligtvis, att buskarne ej i tid blifvit undanröjda; och i egenskap af Konungens Befallningshafvande kommer jag att, på klagan i detta fall, resolvera, att träden skola borttagas, emedan de icke lagligen bort få uppväxa. Att deremot göra någon förändring i lagen, är enligt min uppfattning alldeles icke nödvändigt.

Herr von Gegerfelt: Jag får bekänna att, då Utlåtandet i Utskottet justerades, jag var minst sagdt tveksam om riktigheten af deri gjorda lagtolkning, enligt hvilken bestämmelsen, att små buskar utmed vägarne skola borthuggas, gäfvö de väghållningsskyldige rätt att borthugga större träd, derför att dessa fordom varit små buskar; men då jag ansåg det resultat, hvartill Utskottet kommit, riktigt, och dess motiver ingalunda kunna tilläggas egenskap af prejudikat, fann jag ej nödigt att reservera mig. Ett i och för sig tillfyllestgörande

skäl till motionens afstyrkande synes vara att finna deruti att icke någon utsträckning af de väghållningsskyldiges rätt till den vägarne angränsande marken kan eller bör ske i annan ordning, än den som för expropriation finnes stadgad, och på detta skäl yrkar jag bifall till Utskottets Betänkande.

Herr von Geijer: Med anledning af en föregående talares yttrande och hans förmodan, att den nu vid landsvägen stående högskogen uppvuxit från buskar, vill jag erinra att det åtminstone icke är förenligt med vanligt språkbruk att tala om stora ekar och bokar såsom uppvuxna från buskar. Man talar om videbuskar och enbuskar, en stor fullväxt ek deremot har varit planta men ej buske. Säkert är i allt fall, såsom jag förut nämnt, att den högskog, som på många ställen står bredvid landsvägskanten, tanns der redan då Gästgifveri-ordningen skrefs. Den siste talaren yttrade, att den föreslagna förändringen i Gästgifveri-ordningens nu gällande stadgande innebär en inkräkning på jordegarnes rätt. Hans anmärkning i detta hänseende syftar naturligtvis på den del af motionen, som afser att de väghållningsskyldige skulle få rödja marken till 10 i stället för 3 alnar från landsvägsdiket. Att ändra 7:de §:n i så måtto blott, att inom den nu bestämda distansen icke endast buskarne utan ock träden finge borttagas, lärer väl icke kunna anses innefatta inskränkning af jordegarnes rätt; naturligtvis äro träden, sedan de upptagits, hans tillhörighet. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Friherre Sprengtporten: Såsom jordegare i en provins, som icke saknar vidsträckta skogstrakter, tror jag mig, på grund af erfarenhet, kunna intyga, att de nu gällande stadgandena äro fullt tillräckliga; och får således protestera mot all skärpning af desamma, såsom endast medförande skogssköfving och vanprydnad. Om å ömse sidor af en genom skogstrakter löpande väg skogen skall borthuggas till 10 alnars bredd, kommer detta att föranleda till icke obetydliga förluster för den, genom hvars egor vägen är framdragen; man bör därför akta sig att utfärda ett stadgande i detta syfte.

Jag bifaller Utskottets Betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utlåtandet och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 31 sistlidne Mars och 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 3, med anledning af väckt motion angående ändring i Kongl. Cirkuläret den 27 September 1804, i fråga om värdskapet till kronohemman i det fall, då hemmanet af åbo till följd af begånget brott blifvit förverkad.

Herr

Herr von Gegerfelt: Utskottets Betänkande och ännu mera motionärens förslag innehåller en rättsåsigt, mot hvilken jag ej kan underlåta framställa en anmärkning. Det åberopade Kongl. Cirkuläret stadgar, att ej någon vanfnejdad person må antagas till kronohemmansåbo. Deremot har Kongl. Maj:t funnit betänkligt att i allmänhet stadga, att en åbo, som beträdes med brott, skulle från sitt innehafvande hemman skiljas, enär en slik åbo har hustru och omyndiga barn, hvilkas rätt och välfärd såmedelst utan deras förvallande skulle gå förlorad. Endast för den händelse att en sådan åbo har myndig son eller mäg, på hvilken värdskapet kan öfverlätas, stadgar nämnda cirkulär att den brottslige skall från värdskapet vika. Fråga kan vara, om denna författning ännu är gällande, efter det genom 1808 års kungörelse kronohemmansåbo blifvit tillförsäkrad att fortfarande få sitta kvar, så länge han väl vårdar hemmanet samt fullgör sina åligganden. Huru som helst härmed må vara, så måste jag för min del bestrida en ytterligare utsträckning af den i cirkuläret uttalade princip, hvilken strider mot Thorilds bekanta sats: "detta är detta". Det är fullt riktigt att den, som brukar annans, vare sig Kronans eller enskild persons jord, skiljes från brukningsrätten, om han ej annorledes kan förmås fullgöra sina därför åtagna förbindelser. Rättvisan kräfver jemväl att den, som begår ett brott, derfor straffas enligt lag, men den medgifver ingalunda att han för brottet vidkännes civila påföljder, som icke med detsamma stå i sammanhang. En vanfnejdad kan väl bruka sin jord och fullgöra dermed förenad skyldighet och allmänna lagen stadgar ej heller för arrendator i allmänhet arrenderättens förlust, om han gör sig saker till vanfnejdande brott.

Utskottet har också ej funnit skäl att tillstyrka någon förändring i de stadganden, som afse kronohemmansåbo; och då motionären, som sjelf underskrifvit Utlåtandet, ej i detta fall anfört någon reservation, torde frågan derom hafva förfallit. Utskottet anser dock ett annat förhållande ega rum beträffande krononybyggen än i afseende å kronohemman, hvilket jag för min del vågar högligen bestrida. Om nybyggaren fullgör sina skyldigheter, så är det lika litet skäl att skilja honom som kronohemmansåbo från åtnjutande af sitt å jorden nedlagda arbetes frukter, derföre att han begått brott. Såsom skäl för ett sådant skiljande är väl anfördt, att det skulle vara skadligt, att en vanfnejdad person uppehölle sig i orten. Någonstädes måste han väl dock uppehålla sig; och det är då vida bättre, när i allt fall någon kommun måste emottaga honom, att han har något att lefva af, än han ställes på bar backe med hvad Utskottet benämner "den brottsliga familjen", ehuru den rätteligen borde kallas "den brottsliges familj." Då, såsom Utskottet uppgifvit, nöden ofta torde vara upphoivet till nybyggarens förbrytelse, torde det ej vara skäl uti att genom skärpta bestämmelser framkalla ett ännu större elände. På dessa skäl finner jag mig föranlåten att yrka afslag på Utskottets hemställan.

Till detta yrkande har jag ännu ett skäl, dock af formel beskafhet. Utskottet talar om, att en författning lär komma att ut-

färdas angående nybyggesförhållandena i de Norrländska provinserna, och uppenbart är att densamma äfven kommer att beröra frågan om förverkande af rätt till nybygge. Är ett stadgande härom i det syfte motionen afser inrymdt i författningen, så är det ju obehöfligt att i detta afseende göra någon framställning, och under antagande af ett motsatt förhållande synes det mig olämpligt att begära ändring i en författning, som ännu icke blifvit utfärdad. Det torde derföre vara skäl uti att vänta, till dess författningen blifvit utfärdad, att göra någon hemställan i frågan. Om nu emellertid förslaget skulle bifal-las och en skrifvelse komme att till Kongl. Maj:t aflätas, så tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på det oegentliga eller oriktiga i Utskottets yttrande, att den författning, hvarom nyss nämndes, skulle komma att utfärdas med anledning af Rikets Ständers under-dåniga skrivelser den 11 Augusti 1860 och den 25 Juli 1863. 1860 års skrifvelse afsåg ej annat än en framställning om nybyggares rätt att öfverlåta nybyggena på annan person, och skrifvelsen af 1863 innehöll endast en framställning, att länsmän i stället för kronofog-darne skulle få hålla synen å krononybyggen. Deremot visar 1863 års skrifvelse att Kongl. Maj:t den 8 Maj samma år gifvit Kammarkol- legium befallning att förslag till sådan författning utarbete.

Herr Fröman: Äfven jag hyser åtskilliga betänkligheter mot det förslag, hvarmed Utskottet framkommit, och delar i hufvudsaken den siste talarens åsigt. Jag tillåter mig att till hvad han yttrade tillägga några anmärkingar ur mera praktisk synpunkt.

1804 års cirkulär synes mig icke stå väl tillsammans med de grundsatser, hvarpå den nya strafflagen är bygd eller med rättvi-sans fordringar, och ej heller med det penitentiärsystem, som inom fängvården blifvit på sednare tider infördt. Det måste antagas så-som en obestriddlig grundsats, att, om man ock ej med straffet direkt åsyftar att åstadkomma den brottsliges förbättring, man dock ej må lägga hinder i vägen för möjligheten att han, efter utståndet straff, skall kunna fortgå på bättringsvägen. Ett väsendtligt hinder i detta af-seende uppkommer dock, om man för straffad person afskär möjlig-heten att försörja sig såsom tillföre, och att åter blifva en nyttig medlem i samhället. Den som nu besöker fängelserna, kan ej utan bedröfvelse höra brottslingarnes klagan och förtviflan i afseende å framtiden, som ligger framför dem alldeles mörk, utan att det finnes något hopp till förbättring eller någon möjlighet till utkomst. Jag har någon erfarenhet i detta fall, och jag tror mig kunna påstå, att de väntade frukterna af fängelsereformen helt och hållet skola ute-blifva, derest icke de frigifna fångarne komma att af allmänheten be-traktas med andra ögon än hittills. Denna omildhet i omdömet, hvar-ifrån allmänheten ännu icke frigjort sig, fanns äfven vidlåda myndig-heterna under systemets första tider. Detta system, som afser att skilja den unga brottslingen från allt umgänge med äldre fångar, och för hvars genomförande både dyrbara och stränga åtgärder blif-vit vidtagna, gäckades, så snart han kom utom fängelset och på fång-kärran forslades tillsammans med gröfre brottslingar. Då han åter-kommit till hemorten, möttes han af grannarnes ovilja och förföljdes

af auktoriteterna, på grund af stadgandet om försvarslösa personer, hvilket föranledde dertill att han snart begick nya brott och återvände till fängelset.

Ser man nu på hvad med motionen åsyftas, så kan jag ej finna, att något enda förmånligt resultat genom dess antagande skulle vinnas. Icke skulle demoralisationen derigenom hindras, ty finge den brottslige ej stadna inom sin hemort, så slog han sig ned i en angränsande kommun, och saken vore dermed icke hjälpt. Genom stadgandet att en person, som begått brott, skulle mista tak öfver hufvudet både för sig och sin familj, skulle antalet af lösa personer på ett högst betänkligt sätt komma att tillväxa. På dessa grunder, och då jag icke anser det vara Staten värdigt att hindra frigifna fångar från att fortsätta med sina förra sysselsättningar och från att dymedelst blifva nyttiga medlemmar i samhället, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr Almqvist, Eric Victor: Med anledning af en föregående talares yttrande att Kongl. Cirkuläret den 27 September 1804 möjligen förlorat sin gällande kraft, vill jag meddela, att det ännu tillämpas så väl af länsstyrelserna som af högre myndigheter, och att ännu på hösten 1868 en kronoåbo till följd af stöld dömdes förlostig sin innehafvande åborätt. Oansedt 1808 års Kongl. Bref angående successionsrätt å kronohemman ej bestämdt afser krononybyggen, tillämpas det dock på dem, till följd af brist på andra tillämpliga författningar.

Det har blifvit anmärkt, att det skulle vara orätt och stridande mot strafflagens grunder att frantaga en åbo dess besittningsrätt, dertöre att han begått brott, med afseende på den belägenhet hvori hans familj skulle råka; och den siste talaren har sagt det vara orätt derföre, att man borde i stället söka upprätta honom. Jag vill dock erinra, att omförmälda cirkulär ännu är gällande, och att min framställning endast afser en utsträckning eller förtydligande af dess stadgande. Förslaget är ock af så obetydlig vikt för jordinnehafvaren, att jag ej ens skulle hafva framställt det, om jag ej föreställt mig att det skulle kunnat föranleda till förhindrande af brott. Jag tillåter mig i Herrarnes minne återkalla, att kronoåbo, som begår tjufnad eller dylikt nesligt brott, skall skiljas från åboskapet, och att, blott i fall myndig son eller måg finnes, denne får öfvertaga besittningsrätten, hvilken i annan händelse går för familjen förlorad. Detsamma gäller ock om brottslig krononybyggare; och Utskottet föreslår nu att åt Konungens Befallningshafvande skulle öfverlemnas att till innehafvare af nybygget antaga den person, som dertill kunde pröfvas lämplig. Denna pröfningsrätt är af den aldra största vikt, och på densamma beror till stor del, om brottsligheten inom orten i någon mån skall kunna stäfjas. Det finnes exempel på att, sedan en kronoåbo begått ett brott eller flere, och efter utståndet straff återkommit till det åt sonen öfverlemnade hemmanet, detsamma blifvit ett verkligt tjufnäste. Jag har just nu på fickan en rapport från en länsman angående tillgrepp af omkring 100 renar. Svårt blir att be-

visa, hvem den brottslige i detta fall verkligen är, emedan den miss-tänkte åboen hemma hos sig har fader och syskon, som alla varit straffade för stöld, och af hvilka en eller annan torde påtaga sig brottet. Ett annat exempel kan jag åberopa om en nybyggarefamilj inom Westerbottens län, hvaraf tio medlemmar dömdes för stöld. Då domen fallit, befanns det att en af mågarne ej blifvit öfverbevisad, och åt honom måste nybygget öfverlemnas. Sedermera återkommo de sakfällde, efter utståndna straff, och på nybygget sitta nu, utom åboen och hustrun, åtta straffade personer. Jag hemställer nu, om det ej är förenadt med någon fara, att en så dålig familj får slå sig ned och hafva sitt tillhåll på Kronans jord? Om ej son eller måg vore berättigad att öfvertaga hemmanet, så vore ett korrektiv derigenom ynnat, som dels skulle föranleda till åborättens bättre vårdande, dels ock afhålla från brott.

Beträffande den anmärkning, som blifvit gjord emot sjelfva framställningen och olämpligheten deraf, innan man visste hvad som komme att stadgas i den väntade Kongl. Förordningen, så kan jag ej finna, att den omständigheten, att författningen ej ännu blifvit utfärdad, bör utgöra något hinder för Representationen att uttala sin åsigt i frågan. Och hvad beträffar den förste talarens uppgift, att den ifrågasatta förordningen icke skulle komma att utfärdas med anledning af Rikets Ständers underdåniga skrivelser, så tillåter jag mig upplysa, att det just var med anledning af den första skrivelser af den 11 Maj 1860, som Kongl. Maj:t infortrade Kammar-kollegii omförmälda utlåtande, och att den sednare skrivelser af den 25 Juli 1863 af Kongl. Maj:t endast remitterades till Kammar-kollegium, på det att dess innehåll äfven måtte tagas i öfvervägande vid utlåtandets afgifvande. Författningen läser väl således härleda sig från Rikets Ständers omförmälda skrivelser; och just nu, då förslaget blifvit utarbetadt men ännu ej hunnit pröfvas, synes mig rätta tidpunkten vara inne att tillkännagifva, om Representationen önskar att något specielt stadgande deri måtte intagas. För min del yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nordström: Jag lemna derhän, huruvida Kongl. Cirkuläret den 27 September 1804, hvarigenom åbo å kronohemman, som med tjufnad eller annat groft brott blifvit beträdd, förklaras personligen förlustig värdskapet å hemmanet, må kunna nr legislativ synpunkt anses vara fullt rättsenligt, enär det *särskildt* för kronohemmansåboer bestämmer för tjufnad och andra gröfre brott en tillökning i straff, som icke i enahanda fall drabbar andra brottslingar enligt allmän lag. Att denna tillökning tillkommit i administrativ lagstiftningsväg, gör den ej mera befogad, tvärtom, efter mitt omdöme, än mindre; och aldraminst kan sagda cirkulär antagas gifva något stöd åt motionärens förslag, att utsträcka nämnda civila påföljd äfven till den brottslige åboens hustru, barn och efterkommande, eller att, såsom Utskottets förslag synes vilja förorda, äfven till innehafvare af krononybyggen, samt deras hustrur och barn. Äfven om tillräckligt bindande skäl kunde uppvisas för önskvärdheten af denna tillökning eller civila påföljd, borde dock lagstiftningen derom be-

handlas i den ordning 87 § Regeringsformen stadgat; men, för min del, betviflar jag mycket, att en sådan tillökad påföljd, noggrannt till sina ytterligare följder öfvervägd, skulle befinnas vara grundad på tillräckligt goda skäl. Hvem är det, som å allmogens hemman i allmänhet och således äfven å kronohemman och nybyggen gemenligen åstadkommer den största arbetsprodukten och bidrager till familjens nödortfuga bergning? Företrädesvis, säkerligen, hustrun och de till arbetsför ålder komna barnen. Genom detta sitt fortsatta arbete hafva också de förvärfvat sig ett slags andel i hemmanet och dess afkastning. Det är ock ur denna synpunkt, som lagen i 16 Kapitlet Jorda-balken förklarar hustrun berättigad, att efter mannen njuta hans lifstidsstädja till godo, så länge hon enka sitter; och mot andemeningen i denna välbetänkta grundsats skulle det vara, derest, såsom det nu föreslås, gjordes till regel, att äfven den oskyldiga hustrun och barnen skulle från hemmanet drivas, så snart maunen och fadren gjort sig skyldig till tjufnad, eller annat gröfre brott, och derför förklaras värdskapet förlustig.

Men om nu förslaget blefve ett bindande stadgande, männe, för att betrakta saken ur en annau synpunkt, den allmänna säkerheten i det hela derpå särdeles skulle vinna? Jag, för min del, skulle vilja betvifva det. Skyldig eller icke skyldig till delaktighet i mannens och fadrens brott, kunde dock familjen lagligen icke utdrivas från kommunen. De "tjufnästen", om hvilka här under diskussionen blifvit taladt, skulle sålunda i det hela endast komma att ombyta tillhåll inom kommunen; och äfven om familjens medlemmar icke vore delaktiga i sådana nästens förrättningar, huru lätt kunde det ej hända, att de, ryckta från den jord, på hvilken de dittills nedlagt sitt arbete och hemtat sin nödortfuga föda, komme att falla kommunens fattigvård till last.

Det är gemenligen så, att tillämpningen på lifvet af en till principen oriktig idé icke underlåter att i ett eller annat afseende medföra vanskliga och obehväma följder, och händer det icke sällan att man under inflytelsen af en sådan idé kan råka ut för, att söka bota ett ondt med ett hälften värre.

För min del afstyrker jag bifall till så väl motionen, som Utskottets deraf föranledda förslag.

Herr Westman: Om jag icke tillförene vistats i en ort, der flera nybyggen varit anlagda, och jag således varit i tillfälle att blifva närmare bekant med dessa förhållanden, skulle jag icke nu begärt ordet, isynnerhet sedan jag hört flere lagkunnige män yttra sig mot Utskottets Betänkande.

Jag tror likväl, att dessa fästat ett helt annat afseende vid Betänkandet än som bör göras. Den siste värde talaren har yttrat, att om det varit fråga om förslag, att i blifvande kontrakter inrymma ett stadgande, som innehölle, att krononybyggare, som straffades för stöld, skulle vara förlustig besittningsrätten till nybygget, så skulle han för sin del icke haft något deremot. Jag ber, att härvid få fästa nämnde värde talares och Herrarnes uppmärksamhet på, att det åberopade cirkuläret hufvudsakligast afser förhållandet med kronohem-

mans åboer samt att för hvar och en, som känner till förhållandena, nogsamnt känt är, att kronohemmansnybyggare är något helt annat. och då någon författning icke finnes, som stadgar, huru med krononybyggare förfaras skall. då innehafvaren för tjufnad eller gröfre brott förverkar besittningsrätten. så torde här af inses, att för vederbörandes efterrättelse föreskrifter i detta hänseende äro högeligen af behofvet påkallade. Vid 1859 och 1862 årens riksdagar hafva äfven Rikens Ständer insett behofvet af föreskrifter i detta hänseende, och derfor hos Kongl. Maj:t anhållit om utarbetande af en författning angående förhållandet med nybyggare, och man har äfven fått upplysning, att fråga varit att efter vederbörandes hörande utfärda en författning i ärendet. Under sådana förhållanden har man trott, att det icke skulle vara ur vägen att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet äfven på de förhållanden, som i Betänkandet afses. Här har yttrats, att fråga skulle vara att lägga ett ytterligare straff på den nybyggare, som begår ett brott. Något sådant har Utskottet aldrig tänkt sig, ty om det också får antagas, att Kongl. Maj:t skulle utfärda en författning, som ändrar cirkuläret af den 27 September 1804, kan väl ingen anse, att föreskrifterna i denna nya författning skulle hafva tillämpning på de kronohemmansnybyggare, hvilka redan hafva besittningsrätt till sina nybyggen. Den föreslagna underdåniga skrivelserna skulle endast afse en anhållan till Kongl. Maj:t att fastställa de föreskrifter, som hädanefter skulle iakttagas i detta hänseende. Man kunde då hoppas få den föreskriften, att lika väl som en nybyggare kan skiljas från nybygget, om han icke fullgör sina byggnadsskyldigheter, han äfven är detsamma förlustig, om han begår något gröfre brott.

Jag tror, att ett sådant stadgande skulle i moraliskt hänseende verka mycket fördelaktigt på nybyggarne, och jag kan icke inse, att det innefattar något plus i bestraffning, om det intages i kontraktet. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Det har blifvit upplyst, att de angående kronohemman i detta afseende gällande stadganden äfven tillämpas på krononybyggen, och då dessa hafva så mycket gemensamt, kan man väl egentligen icke säga, att något våld på lag derigenom sker; men då jag ingalunda anser de inskränkingar i kronoåboers rätt, som nu finnas, vara rättvisa, så följer deraf, att jag ännu mindre vill hafva dem ytterligare utsträckta.

En föregående talare omnämnde en nybyggarefamilj, bestående af 10 personer, hvilka alla voro straffade för brott med undantag af en måg, som icke kunnat fällas och som på denna grund stadnade vid nybygget.

Jag säger, att det var ganska lyckligt för familjen att hafva denna måg, och att Kronan icke heller derpå led någon skada. Jag skulle gerna gå in på, att hvarje vanfrejdad person eller familj miste både kronohemman och nybygge, om man blott kunde säga mig, hvart de sedan skulle taga vägen; men ostridigt är, att en sådan familj gör mera skada, om den icke har någonstädes att vistas, än om den får stadna qvar på hemmanet eller nybygget. Särskildt ber jag få

förklara Herr Almquist, att jag vid närmare granskning funnit hans förklaring af 1860 och 1863 års skrivelser riktig, och jag återtager dertföre mitt härom fällda yttrande. Jag yrkar afslag å Utskottets Utlåtande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utlåtandet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utlåtandet förnyats samt med ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr von Gegerfelt begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3, röstar

Ja; _

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren detta Utlåtande.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 18;
Nej — 28.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Memorial och Utlåtanden:

N:o 53, angående äskad godtgörelse till Statskontoret för icke ersatta förskott till utgifter för folkundervisningen;

N:o 54, i anledning af Riksdagens år 1868 församlade Revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 55, i anledning af väckt motion angående gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsens skiljande från jordbruket m. m.;

N:o 56, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af tjänstemäns aflöning m. m.;

äfvensom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändringar i gällande föreskrifter angående rösträtten i kommunala angelägenheter.

Härefter anmälte sig och yttrade:

Herr Ekman, Carl: Jag får anhålla, att de i dag första gången bordlagda Betänkandena må sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Denna hemställan bifölls.

Justerades två protokollsutdrag för dagens sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 7 April 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 5 dennes och protokollet för den 16 sistlidne Mars.

Herr Hammarhjelm: Herr Falk har anmodat mig att för Kammaren anmäla, att han är af sjukdom hindrad att tills vidare delta i Riksdagens arbeten, och får jag till bestyrkande häraf öfverlemnna följande läkarebetyg:

Att Herr Majoren och Riddaren Otto Herm. Falk, för vårdande af sin helsa, tills vidare är i behof af ledighet från riksdagsgörömlen, varder under edelig förpligtelse intygadt.

Stockholm den 1 April 1869.

H. A. Abelin.